

LASTNOSTNI IN VRSTNI PRIDEVNIK

V poglavjih o sklonih smo si podrobno pogledali samostalniške oblike in vzorce, zraven pa smo pripisali tudi pridevnike oz. informacije o tem, kako se pridevniki sklanjajo v različnih sklonih. Kaj pa sploh so pridevniki oz. kaj opisujejo? Poglejmo si nekaj primerov.

Maja je v trgovini kupila rdeč pullover.

Teta stanuje v veliki stanovanjski hiši.

Oče je včeraj vozil star družinski avto.

V zgornjih primerih so vsi pridevniki obarvani modro. Kot opaziš, se pridevniki po navadi pojavljajo tik pred samostalnikom (pullover, hiša, avto). S pridevniki podrobneje opisujemo samostalnik in povemo, kakšna oz. katera je ta stvar. Povemo torej nekaj o barvi, velikosti, starosti, vrsti ipd.

Pridevniki se razlikujejo glede na to, kakšno informacijo vsebujejo. Delimo jih na tri vrste, in sicer:

- lastnostni pridevnik
- vrstni pridevnik
- svojilni pridevnik

V tem učnem listu si bomo podrobneje pogledali prva dva in pokazali, v čem se razlikujeta.

Kot pove že ime, lastnostni pridevnik opisuje lastnosti samostalnikov. Opisuje torej njihovo barvo, velikost, starost, obliko ipd. Po njih se vprašamo »kakšen«. Vrne se na začetek in še enkrat preberi tri povedi. Kateri pridevniki opisujejo lastnosti? V povedih se skrivajo trije lastnostni pridevniki, in sicer: rdeč, velik in star. Po vseh teh smo se vprašali »kakšen« (»kakšen pullover«, »kakšna hiša«, »kakšen avto«). Poglejmo si še par primerov.

Mojca je zagledala lep sočen sadež.

Mama je oblekla dolgo črno obleko.

Na visokem starem drevesu je sedela veverica.

Kot vidiš, lahko pred samostalnikom stoji tudi več lastnostnih pridevnikov, vsi pa opisujejo isti predmet. Po vseh pridevniki smo se vprašali »kakšen«, saj opisujejo barvo, velikost, dolžino ipd.

Vrstni pridevniki so drugačni – opisujejo **vrsto oz. tip predmeta**. Po njih se ne vprašamo »kakšen«, temveč »**kateri**«. Ne opisujejo torej lastnosti predmeta (velikost, oblike, barve ipd.), ampak povedo, **kakšne vrste** je nek predmet. Pogosto se končajo na **-ski/-ški, -ji ali -ni**. Poglejmo si nekaj primerov.

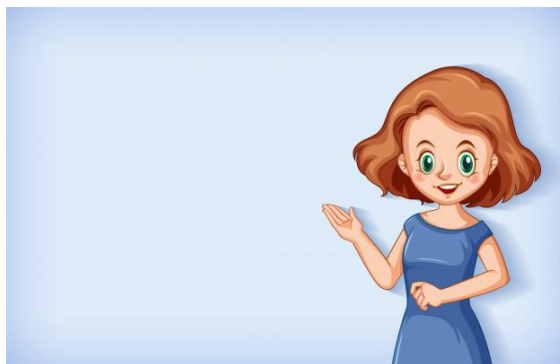
Na koncu ulice je plapolala **slovenska** zastava.

Jutri je **delovni** dan.

Na **pisalni** mizi je stala **računalniška** miška.

Zgornji pridevniki ne opisujejo lastnosti samostalnika, temveč nam povedo, za **kakšno vrsto predmeta** gre. Delovni dan ni dan, ki veliko dela, ampak je **vrsta dneva**, ko hodimo v službo ali šolo. Pisalna miza je prav tako **določena vrsta mize** (poznamo še jedilno, klubsko ipd.). Po vseh zgoraj naštetih pridevnikih smo se vprašali »**kateri**« (»katera zastava«, »kateri dan«, »katera miza«, »katera miška«).

Zapomni si: lastnostni pridevnik opisuje lastnost samostalnika (barvo, velikost, obliko ipd.), po njem pa se vprašamo »kakšen«.
Vrstni pridevnik opisuje vrsto samostalnika, po njem pa se vprašamo »kateri«.

Kako pa najlažje ločimo med tema dvema vrstama pridevnikov? Prvo pravilo, s katerim si lahko pomagaš, je to, da lahko **stopnjujemo** načeloma **samo lastnostne pridevnike**. Ko govorimo o velikosti, teži, starosti ipd. lahko te lastnosti **med seboj primerjamo** – nekaj je večje, manjše, starejše ipd. Prav tako ima večina teh pridevnikov tudi protipomenko oz. pridevnik **z nasprotnim pomenom**. Poglejmo si par primerov.

Luka je **visok**, Miha je **višji**, Matjaž pa je **najvišji**.

Ti si **majhen**, jaz pa **velik**.

Ker sem **starejši** od sestre, imam **večji** nahrbtnik.

Ali lahko vrstne pridevnike tudi stopnjujemo? Poglejmo si par primerov.

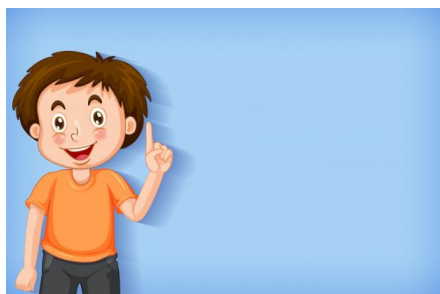
*X Na koncu ulice je plapolala **bolj/najbolj slovenska** zastava.*

*X Jutri je **delovnejši** dan.*

*X Na **bolj pisalni** mizi je stala **najbolj računalniška** miška.*

Kot vidiš, takšne povedi **niso** smiselne. Ker ti pridevniki opisujejo vrsto, jih **ne moremo stopnjevati**, prav tako pa jim **težko poiščemo pravo protipomenko**. Je nasprotje pisalne mize jedilna ali klubska miza? Katera zastava ima nasprotni pomen od slovenske zastave? Kot vidimo, se lastnostni in vrstni pridevniki razlikujejo v tem, da lahko **lastnostnim pridevnikom** poiščemo **protipomenko** in jih **stopnjevamo**, za vrstne pridevnike pa to ne drži.

Zapomni si: lastnostne pridevnike lahko stopnjevamo in jim poiščemo protipomenke, za vrstne pridevnike pa to ne velja.

Pa imajo lastnostni in vrstni pridevniki vedno povsem drugačne oblike? Ali obstajajo besede, ki jih lahko v **določenih povedih** uporabimo kot **lastnostne**, v **drugih** pa kot **vrste pridevnike**? Poglejmo si par primerov.

*Mojca je zelo **pametna** in ima v šoli same **petice**.*

*Jure je za rojstni dan dobil **pametni** telefon.*

*Matija je oblekel **črn** pullover.*

*Mama zvečer rada pije **črni** čaj.*

Kaj opaziš? Nekateri pridevniki se lahko uporabljajo kot **lastnostni** ali **vrstni**. V prvem in tretjem primeru imamo **lastnostna pridevnika**; opisujemo torej lastnosti (Mojca je pametna in pullover je črne barve). V drugem in četrtem primeru pa govorimo o **točno določeni vrsti** – pametni telefon je tiste vrste telefon, s katerim se lahko povežemo na splet; črni čaj je pravi čaj, ki vsebuje posebno učinkovino, ni le črne barve.

Če si pozoren, si opazil, da imata vrstna pridevnika na koncu **končnico -i**. Pred samostalnikom moškega spola imajo torej nekateri vrstni pridevniki **dodano končnico -i** (pametni telefon, črni čas, beli kruh, vodeni ogled).

VAJE

V besedilu podčrtaj pridevnike, jih izpiši in pripiši, ali gre za lastnostni ali vrstni pridevnik.

V veliki vrstni hiši je nekoč živel stara gospa. Ker ni imela otrok, je zelo rada hranila potepuške pse, ranjene mačke in bolne ptičke. Ko so to opazile mestne in gozdne živali, so hitro stekle k prijazni gospe. Ker so se stari ženički lačne živali smilile, se je odločila, da jih vse sprejme v dvonadstropno hišo. Na prostornem vrtu je tako nastal velik živalski vrt, gospa pa nikoli več ni bila osamljena.

Pridevnikom pripiši protipomenko. Če protipomenke ni, zapiši »/«.

velik _____

visok _____

mlad _____

družinski _____

mehek _____

nemški _____

prijazen _____

zabaven _____

rojstnodnevni _____

REŠITVE

V *veliki vrstni* hiši je nekoč živel *stara* gospa. Ker ni imela otrok, je zelo rada hranila *potepuške* pse, *ranjene* mačke in *bolne* ptičke. Ko so to opazile *mestne* in *gozdne* živali, so hitro stekle k *prijazni* gospe. Ker so se *stari* ženički *lačne* živali smilile, se je odločila, da jih vse sprejme v *dvonadstropno* hišo. Na *prostornem* vrtu je tako nastal *velik živalski* vrt, gospa pa nikoli več ni bila *osamljena*.

veliki: lastnostni pridevnik

vrstni: vrstni pridevnik

stara: lastnostni pridevnik

potepuške: vrstni pridevnik

ranjene: lastnostni pridevnik

bolne: lastnostni pridevnik

mestne: vrstni pridevnik

gozdne: vrstni pridevnik

prijazni: lastnostni pridevnik

stari: lastnostni pridevnik

lačne: lastnostni pridevnik

dvonadstropno: vrstni pridevnik

prostornem: lastnostni pridevnik

velik: lastnostni pridevnik

živalski: vrstni pridevnik

osamljena: lastnostni pridevnik

velik *majhen*

visok *nizek*

mlad *star*

družinski /

mehek *trd*

nemški /

prijazen *nesramen*

zabaven *dolgočasen*

rojstnodnevni /